

Datum van inontvangstneming : 28/08/2017

Zaak C-431/17

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing krachtens artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof

Datum van indiening:

17 juli 2017

Verwijzende rechter:

Symvoulia tis Epikrateias (hoogste bestuursrechter in Griekenland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

29 juni 2017

Verzoekende partij:

Monachos ██████████ (broeder ██████████ wereldlijk ██████████
██████████

Verwerende partij:

Dikigorikos Syllogos Athinon

Voorwerp van het hoofdgeding

Nietigverklaring van het besluit van de Dikigorikos Syllogos Athinon (orde van advocaten Athene, Griekenland) houdende afwijzing van het verzoek van verzoeker om op het bijzondere tableau van de orde te worden ingeschreven als advocaat die zijn beroepstitel heeft verworven in een andere staat van de Europese Unie, te weten de Republiek Cyprus.

Voorwerp en rechtsgrondslag van het prejudiciële verzoek

Uitlegging van artikel 3 van richtlijn 98/5/EG; artikel 267 VWEU.

Prejudiciële vraag

Moet artikel 3 van richtlijn 98/5/EG aldus worden uitgelegd dat de inschrijving van een monnik van de Kerk van Griekenland als advocaat op het tableau van de bevoegde autoriteit van een andere lidstaat dan die waarin hij zijn beroepstitel

heeft verworven, om er zijn beroep uit te oefenen onder zijn oorspronkelijke beroepstitel, door de nationale wetgever kan worden verboden op grond dat monniken van de Kerk van Griekenland naar nationaal recht niet op de tableaux van de ordes van advocaten kunnen worden ingeschreven omdat wegens hun status de waarborgen die voor de uitoefening van het beroep van advocaat als onmisbaar worden beschouwd, ontbreken?

Recht van de Unie

Richtlijn 98/5/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 februari 1998 ter vergemakkelijking van de permanente uitoefening van het beroep van advocaat in een andere lidstaat dan die waar de beroepskwalificatie is verworven (PB 1998, L 77, blz. 36): artikel 1, artikel 2, artikel 3, leden 1 en 2, eerste zin, artikel 4, lid 1, artikel 5, leden 1 tot en met 3, artikel 6, lid 1, artikel 7 en artikel 10.

Toepasselijke bepalingen van nationaal recht

1. Proedriko Diatagma (presidentieel besluit) 152/2000, „Vergemakkelijking van de permanente uitoefening van het beroep van advocaat in Griekenland door advocaten die hun beroepskwalificatie in een andere lidstaat van de Europese Unie hebben verworven” (FEK A’ 130).

Bij voormeld besluit is aan richtlijn 98/5 uitvoering gegeven in de Griekse rechtsorde. Met betrekking tot de uitoefening van het beroep van advocaat onder de oorspronkelijke beroepstitel bepaalt artikel 5 van het besluit: „1. Om in Griekenland zijn beroep te kunnen uitoefenen dient de advocaat te zijn ingeschreven op het tableau van de orde van advocaten van het district waarin hij werkzaam zal zijn, en kantoor te houden in dezelfde regio. 2. Over de inschrijving beslist de raad van de Orde van advocaten, nadat de belanghebbende de volgende documenten heeft overgelegd: a) verklaring van een landelijke of gemeentelijke instantie waaruit het burgerschap van de lidstaat blijkt; b) verklaring van goed gedrag; c) verklaring van inschrijving en loopbaan, afgegeven door de bevoegde instantie van de staat van herkomst die de beroepstitel heeft afgegeven of door een andere bevoegde instantie van de staat van herkomst [...]”. Voorts bepaalt artikel 8, lid 1: „Onverminderd de beroeps- en gedragsregels waaraan hij in zijn staat van herkomst is onderworpen, gelden voor de advocaat voor alle activiteiten die hij op Grieks grondgebied uitoefent dezelfde beroeps- en gedragsregels als voor de overige advocaten die lid zijn van de betrokken orde van advocaten. Inzonderheid is hij onderworpen aan de verplichtingen die voortvloeien uit de advocatenwet, de wet op de deontologie en de toepasselijke bijzondere wetten, het reglement van orde van de orde van advocaten waarbij hij is ingeschreven en de besluiten van de raad van die orde, alsook alle voorschriften die gelden voor de uitoefening van het beroep van advocaat in Griekenland, inzonderheid die met betrekking tot onverenigbaarheid en de uitoefening van andere activiteiten, de geheimhoudingsplicht, de beroepsdeontologie, reclame, de beroepswaardigheid en de correcte uitoefening van functies.”

2. Kodikas Dikogoron (advocatenwet) (wet 4194/2013, FEK A' 208)

In de artikelen 1 tot en met 5 van de advocatenwet is onder meer bepaald dat de advocaat een overheidsfunctionaris is wiens functie een van de pijlers van de rechtsstaat is, die een vrij beroep uitoefent waarin de vertrouwensrelatie met zijn cliënt van wezenlijk belang is, die in de uitoefening van zijn plichten de vrijheid van behandeling van de zaak behoudt en die geen instructies of bevelen aanvaardt die in strijd zijn met de wet of onverenigbaar met de belangen van zijn cliënt.

Volgens artikel 6, lid 6, mag de advocaat niet de status van priester of monnik hebben.

Artikel 7, lid 1, onder c), van de Advocatenwet bepaalt bovendien dat degene die in vaste dienst wordt aangesteld of enigerlei post bekleedt in dienst van een publiekrechtelijke rechtspersoon, automatisch de status van advocaat verliest en van het tableau van de orde waarvan hij lid is wordt geschrapt. In artikel 8 worden de activiteiten opgesomd die de advocaat mag uitoefenen, artikel 23 bepaalt dat de advocaat zijn zetel en zijn kantoor dient te hebben in de regio van het gerecht van eerste aanleg waaraan hij is toegewezen, terwijl het de advocaat ingevolge artikel 82, behalve in uitdrukkelijk vermelde uitzonderlijke gevallen, niet is toegestaan, zijn diensten te verrichten om niet.

3. Katastatikos Chartis tis Ekklesias tis Ellados (statuten van de Kerk van Griekenland) (wet 590/1977, FEK A' 146)

Artikel 1, lid 4: „In hun rechtsbetrekkingen zijn de Kerk van Griekenland, de diocesen [...] de kloosters [...] publiekrechtelijke rechtspersonen.”

Artikel 39: („Heilige kloosters”): Het Heilige Klooster is een heilig gebouw voor het ascetische leven van de mannen en vrouwen die erin wonen overeenkomstig de monastieke geloften en volgens de antieke regels van het monastieke leven en de tradities van de Orthodoxe kerk. 2. In de Kerk van Griekenland staan Heilige Kloosters onder spiritueel toezicht van de bevoegde bisschop. [...] 6. De metropoliet houdt op de Heilige Kloosters van zijn provincie spiritueel toezicht overeenkomstig de antieke regels [...] om schendingen van de regels [...] op te sporen.

Artikel 44, lid 1, eerste zin: „Kerkelijke gerechten”: „1. Schendingen door priesters en monniken van hun plichten en geloofsgeloften waarop canonieke sancties staan, worden voorgelegd aan de kerkelijke gerechten [...].”

Artikel 56, leden 3 en 6: „[...] 3. [...] De monnik van de Orthodoxe Kerk van het Oosten die zich buiten de grenzen van zijn kerkelijk gebied wenst te begeven, hoeft alleen toestemming te vragen aan zijn hiërarchieke meerdere, behalve indien hij in een kalenderjaar – al dan niet ononderbroken – gedurende meer dan twee maanden buiten zijn kerkelijk gebied wil verblijven, in welk geval hij toestemming van de bevoegde metropoliet nodig heeft. [...] 6. De toekenning van verlof aan een priester of een monnik zonder voorafgaande schriftelijke

toestemming van de bisschop van de plaats waar de priester zich moet vestigen en, in het geval van een monnik, zonder de canonieke bevestiging van zijn latere inschrijving in het register van de monniken van het klooster waar hij zich wenst te laten inschrijven, is verboden op straffe van nietigheid.”

4. Verordening 39/1972 van de Heilige Synode van de Kerk van Griekenland „Heilige Orthodoxe Kloosters in Griekenland en de heremieten” (FEK A’ 103), wet 3414/1909 „Algemeen kerkenfonds en kloosterbeheer” (FEK A’ 270), en wet 5383/1932 „Kerkelijke gerechten” (FEK A’ 110), bevatten gedetailleerde bepalingen over het doel en de organisatie van de Heilige Kloosters, over de taak en de bijzondere plichten van de monniken, over de beperkingen die aan het dragen van het monnikskleed verbonden zijn voor onder meer de bewegingsvrijheid en de eigendom van de monniken, en hun onderworpenheid aan de tuchtrechtspraak van de kerkelijke gerechten.

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure

Verzoeker, monnik in het Heilig Klooster van Petras, dat valt onder de Kerk van Griekenland (en dat zich bevindt te Katafigio in de provincie Karditsa), heeft bij verzoekschrift van 12 juni 2015 de orde van advocaten te Athene (hierna: „orde van advocaten” of „orde”) verzocht om inschrijving op het bijzondere tableau van de orde als advocaat die zijn titel heeft verworven in een andere lidstaat van de Europese Unie, te weten in de Republiek Cyprus, en de betrokken documenten overgelegd. Dat verzoek is bij besluit van 18 juni 2015 van de raad van de orde afgewezen op basis van artikel 8, lid 1, tweede zin, van presidentieel besluit 152/2000, op grond waarvan de nationale voorschriften over gevallen van onverenigbaarheid met de uitoefening van het beroep van advocaat, zoals de status van monnik in de zin van artikel 6, lid 6, van de advocatenwet, ook van toepassing zijn op advocaten die het beroep in Griekenland wensen uit te oefenen op basis van een in een andere lidstaat van de Europese Unie verworven beroepskwalificatie.

Voornaamste argumenten van partijen in het hoofdeding

Volgens verzoeker zijn bovenstaande bepalingen in strijd met richtlijn 98/5 omdat zij voorwaarden stellen die niet voorkomen in de richtlijn, die volledige harmonisatie van de voorwaarden voor inschrijving van advocaten van de Unie op de tableaux van alle lidstaten van de Europese Unie voorschrijft. Bovendien, aldus verzoeker, is artikel 6, lid 6, van de advocatenwet in strijd met artikel de vrije beroepsuitoefening in samenhang met het evenredigheidsbeginsel (artikelen 5, lid 1, en 25, lid 1, van de Griekse grondwet) en met andere rechtsvoorschriften van hogere rang. Tot slot merkt verzoeker op dat zijn status van monnik hem niet berooft van de onafhankelijkheid die hij als advocaat dient te hebben. Voor de uitoefening van zijn functie als monnik valt hij immers onder de jurisdictie van de kerkelijke autoriteiten, terwijl hij voor zijn beroepswerkzaamheden als advocaat uitsluitend zal vallen onder jurisdictie van de organen van de bevoegde orde van

advocaten. Volgens de advocatenwet is het hebben van de zetel en het houden van kantoor in de regio van de bevoegde rechterlijke instantie geen vereiste voor de verwerving van de vereiste beroepstitel van advocaat, maar een verplichting waaraan de advocaat moet voldoen wanneer hij zijn werkzaamheden uitoefent. Daar komt bij dat wanneer hij wordt ingeschreven als advocaat, hij kantoor kan houden in de regio van het bevoegde gerecht, zonder wettelijk verplicht te zijn in die regio te wonen, want de organen van de orde zien erop toe dat hij kantoor houdt in de betrokken regio, terwijl de kerkelijke autoriteiten erop toezien dat hij voldoet aan zijn verplichting, in het klooster te wonen. Deze laatste kwestie is dus geen aangelegenheid van de bevoegde orde van advocaten.

Verweerster merkt op dat de in artikel 6, lid 6, van de advocatenwet neergelegde bepaling op grond waarvan monniken niet de hoedanigheid van advocaat kunnen hebben, strookt met de Griekse grondwet en de door verzoeker ingeroepen rechtsvoorschriften van hogere rang. Het onderhavige verbod vindt zijn rechtvaardiging in fundamentele beginselen en bepalingen die gelden voor de uitoefening van het beroep van advocaat. Inzonderheid merkt zij het volgende op: a) de advocaat dient zich ten volle te wijden aan de uitoefening van zijn beroep, terwijl de monnik wegens de op hem rustende verplichtingen daar niet toe in staat is; b) de uitoefening van het beroep van advocaat impliceert het aangaan van confrontaties, wat niet verenigbaar is met de waardigheid van een monnik; c) onafhankelijkheid van de advocaat is een voorwaarde voor de uitoefening van de werkzaamheden als advocaat, terwijl de monnik aan tuchtrechtelijk toezicht van de kerkelijke organen en gerechten is onderworpen; d) de advocaat moet zijn zetel en zijn kantoor in de regio van de betrokken rechterlijke instantie hebben, terwijl de monnik in zijn klooster moet wonen en slechts bij wijze van uitzondering verlof kan krijgen, hetgeen ook duidelijk aantoont dat hij niet onafhankelijk is; e) de advocaat mag zijn diensten niet om niet verrichten, terwijl de monnik niet is toegestaan, stelselmatig een bezoldigde activiteit te verrichten. Volgens de orde kunnen de artikelen 3 en 6 van richtlijn 98/5 dan ook niet aldus worden uitgelegd dat op grond daarvan een monnik van de Kerk van Griekenland op het tableau van de betrokken orde van advocaten moet worden ingeschreven.

Korte uiteenzetting van de motivering van de prejudiciële verwijzing

De verwijzende rechterlijke instantie brengt haar rechtspraak op het onderhavige gebied in herinnering, inzonderheid uitspraak 2368/1988 (die betrekking heeft op priesters maar niet op monniken). Daarin heeft zij verklaard dat de bepaling in artikel 26, lid 2, van de vroegere advocatenwet, door te bepalen dat priesters niet de hoedanigheid van advocaat kunnen krijgen, niet in strijd is met het gelijkheidsbeginsel en het beginsel van vrije beroepsuitoefening, in de eerste plaats omdat het algemeen belang vereist dat de advocaat zich uitsluitend wijdt aan de uitoefening van zijn functie, en in de tweede plaats omdat de werkzaamheden van de advocaat het aangaan van confrontaties meebrengen, wat zich niet verdraagt met de status van priester. Voorts heeft de verwijzende rechterlijke instantie in uitspraak 1090/1989 verklaard dat de aan de orde zijnde

bepaling niet indruist tegen artikel 13 van de Griekse grondwet, artikel 52 EG en artikel 9 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

Bovendien brengt de verwijzende rechterlijke instantie in herinnering dat volgens de rechtspraak van het Hof van Justitie artikel 3 van richtlijn 98/5 aldus moet worden uitgelegd dat de overlegging aan de bevoegde autoriteit van de lidstaat van ontvangst van een verklaring van inschrijving bij de bevoegde autoriteit van de lidstaat van herkomst de enige voorwaarde is waarvan de inschrijving van de betrokkene in de lidstaat van ontvangst afhankelijk mag worden gesteld om in deze laatste lidstaat onder zijn oorspronkelijke beroepstitel werkzaam te zijn (arresten van 19 september 2006, [REDACTED] C-506/04, punten 64-68; van 2 december 2010, [REDACTED] C-225/09, punten 55 en 56, en van 17 juli 2014, [REDACTED] C-58/13, punten 38 en 39). Evenzo moet volgens het Hof artikel 6 van dezelfde richtlijn aldus worden uitgelegd dat advocaten die in de lidstaat van ontvangst zijn ingeschreven onder hun in een andere lidstaat verworven beroepstitel, zijn onderworpen aan alle beroeps- en gedragsregels die gelden in de lidstaat van ontvangst, die in tegenstelling tot de voorwaarden voor inschrijving, niet zijn geharmoniseerd en dus aanzienlijk kunnen verschillen van de regels die gelden in de lidstaat van herkomst (arrest van 2 december 2010, [REDACTED] C-225/09, punt 57).

De verwijzende rechterlijke instantie wijst erop dat het in het hoofdgeding aan de orde zijnde geval de uitzonderlijke situatie betreft van monniken van de Kerk van Griekenland, die zich als gevolg van hun status als monnik in een absoluut unieke situatie bevinden doordat zij vooral onderworpen zijn aan het gezag van de organen van drie publiekrechtelijke rechtspersonen, te weten hun Heilig Klooster, de bevoegde Heilige Metropolie en de Kerk van Griekenland. Volgens de verwijzende rechterlijke instantie blijkt uit de ontstaansgeschiedenis van de richtlijn niet dat de wetgever de specifieke situatie van deze subjecten voor ogen had. In dit verband rijst de vraag of, ingeval de beroeps- en gedragsregels van de ontvangende lidstaat monniken niet toestaan het beroep van advocaat uit te oefenen (omdat wegens hun status geen waarborg bestaat voor a) onafhankelijkheid; b) volledige toewijding; c) de behandeling van zaken met een conflictueuze visie; d) de daadwerkelijke en niet slechts fictieve vestiging in de regio van de bevoegde rechterlijke instantie, en e) inachtneming van het verbod van verrichting van diensten om niet) de bevoegde orde van advocaten de monnik op zijn tableau dient in te schrijven zodat deze zijn beroep onder zijn oorspronkelijke beroepstitel kan uitoefenen, ofschoon zij daarna onverwijld op basis van de richtlijn kan en naar nationaal recht moet vaststellen dat de beroeps- en gedragsregels zijn geschonden, daar deze monniken verbieden het beroep van advocaat uit te oefenen omdat zij bovengenoemde waarborgen voor de uitoefening van het beroep niet bieden.

Gelet op een en ander kan worden beweerd dat volgens de bedoeling van de wetgever voor de beantwoording van de vraag of de persoon van de monnik al dan niet de betrokken waarborgen biedt, niet beslissend is of in het concrete geval

beroepsverplichtingen worden geschonden (zo hoeft niet te worden vastgesteld dat de monnik-advocaat in de uitoefening van zijn taak wordt beïnvloed door de kerkelijke autoriteiten), maar dat de beroeps- en gedragsregels worden geschonden doordat de betrokkenen de status van monnik heeft en zich daardoor in een situatie van specifieke afhankelijkheid van die autoriteiten bevindt. Voorts wordt uit dit oogpunt gezien ook het aanzien van de advocatuur aangetast aangezien in de samenleving begrijpelijkerwijs de indruk zal ontstaan dat personen tot de uitoefening van het beroep van advocaat worden toegelaten ofschoon zij niet de daartoe vereiste waarborgen bieden.